

**ПРОБЛЕМА ОСМИСЛЕННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ЗАСАД
ПРОЦЕСУ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ У КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
МОЛОДІЖНИХ ОБ'ЄДНАНЬ В УКРАЇНІ (XIX – поч. XX ст.)**

Статтю присвячено проблемі існування громадських молодіжних об'єднань як важливих учасників процесу соціалізації молодого покоління.

This article deals with the problem of using the national idea in the youth organization's activity.

Вивчення проблеми зародження і становлення українського молодіжного руху в XIX – на поч. XX століть засвідчує, що процес формування теоретико-методологічних засад діяльності громадських молодіжних об'єднань в Україні був зумовлений незадоволенням частини молоді існуючими формами соціалізації.

Суспільно-політичні процеси, що відбувалися протягом останніх п'ятнадцяти років у нашій країні привели до значних змін у житті суспільства. З одного боку продовжується формуватися нова його структура, а з іншого – якісно змінюються складові частини суспільства, органічною частиною якого став національний молодіжний рух.

У ході становлення правової демократичної держави громадські молодіжні об'єднання набувають принципово нової якості, стають іншими як за формами, так і за змістом своєї діяльності. Необхідність осмислення суті діяльності сучасних молодіжних організацій висуває на перший план і проблему *історико-педагогічного дослідження та аналізу діяльності молодіжних гуртків і товариств зазначеного періоду як теоретико-методологічної основи організації соціально-педагогічної діяльності громадських молодіжних об'єднань початку XXI століття.*

Вивчення накопиченого у XIX – на поч. XX століть соціально-педагогічного досвіду участі молодіжних товариств і гуртків у процесі соціалізації молодого покоління дозволяє визначити загальні підходи до осмислення ролі і значення участі сучасних громадських молодіжних об'єднань у зазначеному процесі.

Необхідно підкреслити, що реалії сьогодення вимагають від активу громадських молодіжних об'єднань постановки і вирішення нових завдань, пошуку як більш ефективних форм залучення юнаків і дівчат до спілок молоді, так і вдосконалення внутрішньоспілкової роботи з ними. Перетворення молодіжного руху на важливий інститут соціалізації молоді висуває на порядок денний необхідність удосконалення діяльності як самих молодіжних організацій, так і форм їхньої взаємодії з соціальним оточенням, підвищення соціально-педагогічної значущості впливу спілок молоді на різні групи юнаків і дівчат. Відповідно, особливо актуальною постає проблема комплексного психолого-педагогічного дослідження і осмислення сутності соціальної та виховної діяльності сучасних громадських молодіжних об'єднань, їхнього місця і ролі як у процесі соціалізації підростаючого покоління, так і в національній системі виховання.

Мета статті: проаналізувати вплив соціально-педагогічної діяльності молодіжних гуртків і товариств XIX – поч. XX століть на процес соціалізації і формування національної самосвідомості молодого покоління, виявити особливості і тенденції розвитку та формування національного молодіжного руху в зазначений період.

Перші таємні гуртки української молоді починають виникати у середині XIX століття. “У Тернополі таємну молодіжну Громаду заснував 1863 року М.Чачковський. Громада зосереджувалась на культурно-патріотичній діяльності. Тому, що в державній гімназії не вчили в той час, ані української мови, ані історії, члени Громади здобували ті знання шляхом самоосвіти. Вони читали твори Т.Шевченка та інших українських письменників, влаштовували доповіді” [8: 456]. “У 1870 році в Тернополі група учнів “Руської гімназії ім.

Франца Йосипа створила “Драгоманівську громаду”. Члени громади вивчали історію України, зачитувались творами Т.Шевченка, влаштовували відзначення національних свят. Громада ставила перед собою завдання виховувати молодь в дусі національної ідеології, формувати на борців за українську справу” [8: 457].

Таємний гімназійний гурток у Коломиї був створений у 1887 році. Гурток мав у своїй таємній бібліотеці понад 300 українських книг і часописів. Члени гуртка мандрували кожної неділі по навколишнім селам, читали селянам книжки, пропагували українську ідею [9: 21].

Значне число молодіжних товариств функціонувало у Станіславі. Про роботу одного з них ми дізнаємось із опису О.Терлецького “Галицько-руське письменство 1848-1865 рр.”. На установчих зборах було визначено основну суть майбутньої соціально-педагогічної діяльності товариства: “Завданням гуртка було плекати рідну мову, поширювати і підтримувати українську пресу і літературу, вивчати історію України, створити бібліотечку українських книжок. Члени гуртка вели активну культурно-освітню роботу із сільською молоддю, читали їм українські книжки, пропагували національну ідею” [9: 21-22].

Важливу роль у соціально-педагогічному та організаційному самовизначенні львівського студентства відіграло молодіжне товариство “Дружній лихвар”. Великого значення товариство надавало поширенню серед української молоді національної періодики, зокрема таких видань як “Мета”, “Русалка”, “Русь” [9: 24]. За головування в товаристві В.Коцівського (1881-1882 рр.) його назву було змінено на “Академічне братство”.

Товариство влаштовувало доповіді, провадило просвітницькі “мандрівки” по всій Галичині, під час яких навчали селян грамоті, читали їм газети та журнали. Його члени започаткували навіть власну видавничу діяльність. 1881 року “Братство” видало “Антологію Руську” [9: 24].

У цій роботі “Академічне братство” активно співробітничало із студентським молодіжним товариством Віденського університету “Січ”. Один із спільних просвітницьких походів розпочався в м. Тернополі 2 серпня 1885 року і проходив через всю Галичину.

У багатьох населених пунктах на шляху ентузіастів просвітницької справи були створені місцеві комітети, з якими узгоджувалася програма для кожного дня перебування членів товариства. Крім звичної просвітницької роботи, студенти давали для сільської молоді невеличкі концерти [10: 34].

На території Австро-Угорської імперії існували й інші молодіжні студентські об’єднання. Зокрема, засноване у Відні 1867 року студентське товариство “Січ” відіграло важливу роль у формуванні теоретико-методологічних засад соціально-педагогічної діяльності українського молодіжного руху. Товариство “скликало щосуботи зібрання своїх членів, влаштовувало вечірки, дискусії і Шевченківські свята, обговорення книжок, вистав тощо” [9: 45].

Одним із закордонних міст, де активно функціонували українські молодіжні товариства, було м. Краків.

Перші прояви організованого студентського життя у м. Кракові сягають 1888 року. Тоді у Краківському університеті навчалося близько 60 представників української молоді. Вони були об’єднані в “Медичну громаду”. 1897 року “Медичну громаду” було перейменовано в “Академічну громаду”. Пов’язано це було із тим, що до її складу було прийнято українських студентів з інших вузів м. Кракова.

Василь Стефаник, який був у той час членом “Академічної громади”, розповідав у своїх спогадах: “До “Академічної громади” ми сходилися щовечора, читали часописи, дискутували, декламували вірші й співали українські пісні. 1898 року створили театральний гурток, який давав вистави українською мовою [15: 9].

Розвивався студентський рух і на Буковині. “Перше українське студентське товариство постало в Чернівцях одразу після заснування там університету 1875 року. 20 жовтня товариство отримало назву та затвердило статут. Назва спілки звучала так: “Общество русскихъ академиковъ “Союз” в Черновцах” [11: 12].

Молодіжне студентське товариство “Союз” мало три категорії членства: “Дійсні члени, члени-засновники і особи, що сприяли “Союзові”.

До виховних акцій і заходів, які проводив “Союз”, насамперед варто віднести влаштування вечорниць. На них лунали українські пісні, козацькі думи, вірші, виголошувались реферати з історії України. На ці вечорниці, крім членів спілки, приходило багато старших людей, неспілкова молодь. Отже, зазначені заходи мали виразний соціально-педагогічний характер, сприяли вихованню любові і пошани до духовно-культурної спадщини українського народу, формуванню національної самосвідомості не лише у молоді, а й у представників старшого покоління.

При “Союзі” діяли студентський хор та театральний гурток. Хор часто виступав по селах, сприяючи пробудженню у сільській молоді інтересу до національної культурної спадщини. Крім цього, члени “Союзу” регулярно виступали по селах перед молоддю з доповідями, театральними виставами українською мовою, створювали читальні, готували з сільських молодих людей бібліотекарів та допомагали формувати читальні-бібліотеки. 1880 року при “Союзі” було засновано літературно-історичний гурток, який поставив собі за мету поглиблювати знання своїх членів, а також сприяти ліквідації неписьменності серед селян [15: 27].

Починаючи з 1891 року, соціально-педагогічна діяльність “Союзу” значно активізувалася, зросло й число його членів. З ініціативи лідерів товариства було відновлено роботу “Наукового гуртка”, зросло число прочитаних перед неспілковою молоддю і представниками старшого покоління рефератів на теми про українську мову, історію та літературу. 1893 року “Союз” став співвидавцем “Бібліотеки для руської молодіжі” [9: 31].

З нагоди десятої річниці свого існування “Союз” видав часопис “Буковинський альманах”. Власне, ювілейне свято відбулося у Чернівцях 3 серпня 1885 року у формі студентського з'їзду. На нього прибули представники молодіжних товариств з усієї України. На той час бібліотека товариства мала 219 українських книжок, а в читальні нараховувалося більше 30 часописів. Усім цим літературно-публіцистичним багатством могли користуватися не лише члени “Союзу”, а й інші студенти, а також гімназисти [13: 28-29].

“Союз” був не єдиним студентським об'єднанням на Буковині. 27 жовтня 1902 року було створено нове молодіжне товариство “Січ”. До важливих акцій цієї спілки варто віднести участь у відкритті пам'ятника І.Котляревському в м. Полтаві 1903 року та сприяння сільській молоді у створенні свого молодіжного товариства “Січ”. При академічному товаристві “Січ” існували студентський хор та драматичний гурток, які виступали з виставами і концертами по селах.

Увагу до себе привертає і видавнича діяльність спілки. Так, з підтримки відомих громадських діячів Буковини М.Кордуби та Я.Веселовського “Січ” видала бібліотеку та гумористичний часопис “Січове слово” (1904 р.). При товаристві діяла найбагатша на всю Буковину бібліотека [13: 59].

Помітну роль у житті української молоді Буковини також відігравали студентські корпорації “Запороже” і “Чорноморе”. Устрій молодіжних корпорацій був насичений козацько-лицарським романтичним духом і відповідною атрибутикою (Генеральна рада Козацька, кіш, присяга, побратимство, герби, девізи тощо).

Відзнакою корпорації був герб у вигляді щита, девізу і власних кольорів. Так, корпорація “Запороже” мала девіз “Борімося – поборимо!” і малиново-біло-золоті кольори. Корпорація “Чорноморе” – синьо-золоті барви і девіз “Честь – Україна – товарицькість!”. На відповідних урочистостях кожний член спілки мав право носити корпоративний святковий набір з певними відмінностями, що диктувались неоднаковим статусом членів корпорацій.

Члени корпорацій поділялись на *звичайних членів*: юнаки, “козаки”, неактивні “козаки”, “батьки” і *надзвичайних*: “почесні батьки”, допомагаючі члени і “конкнайпанти”. До останніх належали гімназисти, які за своїм соціальним статусом і віком не могли стати членами корпорацій, але виявляли бажання брати участь в її акціях та заходах.

Після двох семестрів навчання кожний юнак повинен був скласти перед спеціальною комісією “козацький іспит”. Він складався з українознавчих дисциплін: історії і географії України, української літератури, знання статуту, правильника і кодексу честі товариства, правил двобою на шаблях та українських пісень. У разі офіційного переведення до стану “козаків” юнак ще складав присягу на кольорах корпорації.

Зазначені товариства велику увагу приділяли фізичному вихованню своїх членів. Звертаючись до виховних традицій козацтва, члени товариства активно загартовували своє тіло, прагнули перейнятися “козацьким духом”. Тому спортивні вправи і загартовувальні процедури відігравали у виховній системі корпорацій значну роль.

На схожих соціально-педагогічних засадах виховувались і члени “Чорноморе”. В.Леник так охарактеризував виховну діяльність зазначеного молодіжного об'єднання: “Старшина корпорації прагнула виховувати своїх членів як гідних і чесних українських громадян; надавати всебічну моральну, культурну та матеріальну допомогу своїм членам; вести боротьбу за культурні й політичні права українського народу; боротися проти денационалізуючих впливів чужинців” [9: 90].

Окрім корпоративних акцій і заходів, “Запороже” та “Чорноморе” здійснювало значну соціально-педагогічну діяльність за межами університету. При товариствах функціонували студентські театральні гуртки і хор, які часто виїздили із своїми концертами і виставами в села. Вони також брали участь у створенні в селах осередків молодіжного об'єднання “Січ”, читалень та кас ощадності, а чернівецькій робітничій молоді допомогли заснувати власні молодіжні організації під назвами “Гайдамаки” і “Довбуш” [6: 78-79].

“При обох корпораціях існували й поза студентські організації, так звані “про козацтва” або “профукції”, які об'єднували учнів старших класів гімназій і виховували їх в національному дусі. Ці організації були таємними, що безумовно підвищувало їхній авторитет і силу виховного впливу на молодіжний загаль. Учніські прокозацтва мали свої відзнаки, такі ж як у членів корпорацій, але із зеленими краями, свій герб і свій девіз. Їхні статuti і правильники були написані на взірці студентського “козацтва” [13: 76].

Варто підкреслити, що студентські товариства і громади прагнули до організаційного єднання та координації своєї діяльності. Зокрема це відбувалося у формі студентських з'їздів. Перший студентський з'їзд отримав назву “З'їзд руських академіковъ Галичини і Буковини”. Відбувся він 15 вересня 1880 року [3: 51].

7 листопада 1909 року у Львові було скликано черговий студентський з'їзд, в якому взяли участь делегації всіх студентських товариств Австро-Угорської імперії. Важливо відзначити і присутність на ньому представників українського студентства із Наддніпрянської України. З'їзд проголосив створення “Союзу українського студентства” [5: 81].

Виходячи з того, що діяльність “Союзу” мала проводитися через комісії, на з'їзді їх було створено п'ять: *організаційну, драматичну, просвітницьку, звітну і видавничу*. До “Союзу” увійшли такі молодіжні об'єднання: “Січ” і “Союз” з м. Чернівців, “Січ” з м. Відня, “Бандурист” та “Академічна громада” з м. Львова [5].

З моменту створення Головна рада “Союзу” розгорнула значну соціально-педагогічну діяльність: організувала педагогічні читання, розповсюджувала українські книжки, розсилала по селах для виступів із рефератами перед сільською молоддю своїх членів. За перших три місяці (грудень-лютий 1909-1910 рр.) студенти із “Союзу українського студентства” відвідали 16 сільських і міських читалень та розповсюдили 4027 українських книжок [5: 82].

У 1911-1912 роках представники “Союзу” 586 разів виступили з рефератами перед робітничою і сільською молоддю Галичини та Буковини, а також влаштували для неї 48 аматорських вистав. З 1913 року при “Союзі” розпочала свою діяльність “Просвітницька секція”, а також секція “Українського слова” імені М. Драгоманова [18: 72].

У другій половині XIX століття серед студентства поширився рух за створення “земляцтв”, тобто студентських громад за територіально-національною ознакою, “для

самодопомогової і культурної праці”. Поширеним це явище стало і серед українського студентства. Низка українських студентських земляцтв (полтавське, волинське, катеринославське, малоросійське та ін.) були створені у Санкт-Петербурзі, Москві, Києві, Одесі та Харкові [16: 35].

Докладну характеристику діяльності українського студентського земляцтва в Москві подав професор Титаренко у серії статей, що були надруковані у часописі “Шляхи Перемоги” (Мюнхен). Автор повідомляв, що осередки українського студентства існували в кожному вищому навчальному закладі Москви. Усі вони були об’єднані в єдине українське земляцтво. Ядром його була студентська громада Петрово-Розумовської рільничої академії. Студентські товариства влаштовували численні заходи культурологічно-освітнього характеру, активно формували національну самосвідомість [9: 74].

Українське студентське земляцтво діяло і в Санкт-Петербурзі. “У Петербурзі діяв студентський гурток в роках 1883-1888. Гурток мав широку культурно-виховну програму діяльності, в якій, зокрема було передбачено організацію недільних шкіл для ліквідації неграмотності серед робітничої молоді” [9: 75].

Аналізуючи проблему зародження теоретико-методологічних засад соціально-педагогічної діяльності українських молодіжних об’єднань, необхідно особливу увагу звернути на другу половину XIX – поч. XX століть, які були бурхливим часом у житті української студентської молоді з Наддніпрянської України, зокрема у пошуку нових шляхів самовизначення у просвітницькій, культурологічній і виховній роботі.

Одним із проявів соціально-педагогічної активності студентських гуртків стало відкриття недільних шкіл для неписьменних. Так, у повідомленні попечителя Київського навчального округу йшлося про те, що студенти Київського університету “... з погляду людинолюбства виявили готовність займатися у святкові дні безкоштовним елементарним навчанням дітей робітничого класу” [14: 2]. Важливо підкреслити й той факт, що навчання велося на українській мові, крім грамоти й арифметики викладалась історія України, читались твори українських письменників і поетів.

Підтвердження зазначеної діяльності знаходимо й у інших джерелах. Зокрема в “Розпорядженні попечителю Київського навчального округу про прийняття заходів щодо боротьби зі студентськими гуртками в університеті вказувалося на існування у Київському університеті студентських гуртків, кас взаємодопомоги, студентського суду. Окремо виділявся студентський гурток, члени якого навчали грамоті селян. Гуртком було відкрито чотири класи для селянської молоді [12: 6-7].

Аналізуючи зазначену проблему, С.Черкасова підкреслює, що “основною діяльністю українських студентських громад була національно-просвітницька діяльність. Члени громад активно і наполегливо вивчали історію України, етнографію. Основними формами діяльності громад були заслуховування та обговорення рефератів з національних питань, організація недільних шкіл, друкування та розповсюдження літератури українською мовою, підручників ...” [17: 67].

Є матеріали й інших науковців, які вказують на педагогічний та просвітницький характер діяльності студентських громад. “Педагогічний і національно формуючий напрями були основними у діяльності гуртків студентів-недільників, робота яких була спрямована на організацію та відкриття недільних шкіл (60-рр. XIX ст.)” [2: 13].

Виходячи із зазначеного, можна зробити висновок, що проблема становлення і розвитку українського молодіжного руху в XIX – на поч. XX століть значною мірою вже досліджена. Однак вивчення питання формування його соціально-педагогічного потенціалу, а також впливу на процес формування національної самосвідомості все ще перебуває в статусі неопрацьованих проблем і, на наш погляд, потребує окремого дослідження. Разом з тим, базуючись на матеріалах як інших науковців, так і на результатах власного дослідження, ми здійснили спробу опрацювання та осмислення теоретико-методологічних засад соціально-педагогічної діяльності молодіжних товариств, які діяли у XIX – на поч. XX століть.

Насамперед необхідно відзначити прагнення студентської молоді до саморозвитку, самореалізації і самовиховання, яке відбувалося у формі об'єднання в гуртки і в ході певної діяльності, що мала в основному просвітницький і культурологічний характер. У ході цієї діяльності члени гуртків займалися самоосвітою, підвищенням свого загальноосвітнього і культурного рівня. На нашу думку, це була нижча форма соціально-педагогічної діяльності зазначених формувань. По мірі накопичення певного багажу знань, а також оформлення організаційних форм частина об'єднань виходила на вищий рівень соціально-педагогічної діяльності. Відбувалось це у двох формах: *по-перше*, як просвітницька робота з ліквідації неписьменності, і, *по-друге*, як поширення і ознайомлення українського населення (селяни старшого віку, сільська і робітничка молодь) з духовно-культурною спадщиною українського народу.

Таким чином, ми вважаємо, що процес становлення соціально-педагогічного потенціалу українського молодіжного руху зазначеного періоду визначався такими чинниками:

- антидемократичним станом суспільства;
- відсутністю соціально-економічних і соціально-педагогічних умов для вільного і гармонійного саморозвитку юної особистості;
- ущербним станом інститутів соціалізації і соціального виховання молодого покоління;
- бажанням молодого покоління через ознайомлення з духовно-культурною спадщиною українського народу реалізувати своє право на формування національної самосвідомості.

Перераховані чинники в поєднанні з прагненням молоді до самостійності та самодіяльності і стали вирішальними як у виникненні молодіжних громад і товариств, так і в становленні та розвитку соціально-педагогічного потенціалу українського молодіжного руху. Сутність самодіяльності останнього, як засвідчують результати дослідження, полягає у спробі частини молоді створити власний інститут соціалізації молодого покоління.

Як свідчать виявлені нами та іншими дослідниками (І.Андрухів [1], В.Головенько [4], В.Леник [7-9] та ін.) матеріали, діяльність молодіжних громад і товариств була спрямована не тільки на власну соціалізацію і формування національної самосвідомості, але й мала виразне соціально-педагогічне забарвлення, спрямоване на участь у русі з ліквідації неписьменності не лише серед молоді, а й серед старшого покоління, а також у піднесенні національної свідомості і самосвідомості широких народних мас, прагненні ознайомити їх з духовно-культурними надбаннями українського народу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Андрухів І.О. Виховна діяльність українських молодіжних товариств у Галичині (1894-1939 рр.): Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01. – Івано-Франківськ, 1997. – 197 с.
2. Ашевский С. Русское студенчество в эпоху шестидесятых годов (1855-1863) // Современный мир. – 1907. – №6. – С.13.
3. Витанович І. Чужинці – приятелі України на шляху наукової і громадянської праці Зенона Кузелі. – Париж-Нью-Йорк-Мюнхен-Торонто, 1962. – С.51.
4. Головенько В.А. Український молодіжний рух у ХХ столітті: Дис. ... канд. істор. наук: 07.00.02. – К., 1995. – 224 с.
5. Донцов Д. Сучасне політичне положення нації і наші завдання. – Львів, 1913. – С.81-82.
6. Квітковський Д., Бриндзан Т., Жуковський А. Буковина. Її минуле й сучасне. – Париж-Філадельфія-Детройт, 1956. – С.78-79.
7. Леник В. Українська організована молодь і відродження нації // Авангард. Журнал української молоді. – Брюссель, 1969. – Ч.2. – С.137-141.
8. Леник В. Перші вияви організованості української молоді // Авангард. Журнал української молоді. – Брюссель, 1970. – Ч.6. – С.456-457.
9. Леник В. Українська організована молодь. – Мюнхен-Львів, 1994. – С.21, 22, 24, 31, 45, 74, 75, 90.
10. Молодь і просвітництво // Запорожець: Віденський січовий альманах. – Відень. 1910. – С.34.

11. Общество русских академикомъ в Черновцах // Буковинський альманах. – Чернівці, 1885. – С.12.
12. Предписание попечителю Киевского учебного округа о принятии мер по борьбе со студенческими кружками и объединениями в университете. – Центральный державный історичний архів України (ЦДІА України). – Ф.707. – Оп.261. – Спр.3. – Арк.6-7.
13. Сімович В. Розвиток студентського життя в Чернівцях. – Львів, 1908. – 175 с.
14. Сообщение попечителя Киевского учебного округа Киевскому генерал-губернатору об открытии в Киеве воскресной школы, 1859. – ЦДІА України. – Ф.442. – Оп.809. – Спр.179. – Арк.2.
15. Стефаник В. Про ясне минуле. – Краків, 1931. – С.9, 27.
16. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1991. – С.35.
17. Черкасова С.О. Просвітницько-педагогічна діяльність студентських громадських організацій університетів України (др. пол. XIX – поч. XX ст.): Дис. ...канд. пед. наук: 13.00.01. – Харків, 2001. – С.67.
18. Шах С. Львів – місто моєї молодості. – Мюнхен, 1956. – С.72.

УДК 373. 036

І.В. Гриценко

МИСТЕЦТВО ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті розглянуто проблеми соціалізації молодших школярів через художнє спілкування з творами мистецтва. Розкрито актуальність проблеми, що розглядається, наведено рекомендації щодо організації навчання та виховання молодших школярів у процесі викладання дисциплін естетичного циклу.

The problems of socialization of primary school children through artistic communication with masterpieces are explored in the article. The actuality of the problem is shown, the recommendations about organization of studying and up-bringing primary school children during the process of studying aesthetic disciplines are given.

Методика викладання кожної навчальної дисципліни у початкових класах має свої особливості. Специфічної підготовки потребують дисципліни гуманітарно-естетичного циклу – література, музика, образотворче мистецтво, художня праця. До тих пір, поки ми будемо розуміти мистецтво як простий засіб передачі інформації, передачі знань – про природу, суспільство, людину – ми не зможемо зрозуміти дійсної могутності мистецтва і використати її.

Метою нашої статті є аналіз дослідження в художнього спілкування з творами мистецтва як засобу соціалізації молодших школярів.

Як доводять учені [1, 3, 6, 7], сила мистецтва в тому, що воно входить у сферу спілкування людей, доповнюючи в ній реальне спілкування реальних індивідуумів. Сфера реального спілкування при всій його дійсності обмежена у кожній людині емпірично, а сфера художнього спілкування безмежна: через це коли ми використовуємо мистецтво в прямому призначенні, то величні цінності культури, які ним накопичені, стають цінностями кожного.

Психолог Г.Тарасов [6] визначив художнє спілкування як особливий якісний рівень творів мистецтва, який характеризується пізнанням і розумінням суб'єкта змісту своєрідно відображеного в художній формі психологічного життя іншої людини. Головне завдання сприймаючого полягає в тому, щоб через проникнення в інтонаційно-образну сферу твору визначити суть змісту, виявити позицію автора, його оцінку, відношення до змісту, загальнозначиме і особистісне в емоційно-смісловій сфері твору.

Традиції сучасної школи визначилися в епоху європейської освіти, як підлегла мета навчання наукам. Це визначило стиль мислення, логіку, структуру навчальних предметів.